KENDİNE AİT BİR ODA

Virginia Woolf

DENEME

DÜNYA İLK Kitap KLASİKLERİ

Virginia Woolf /// KENDİNE AİT BİR ODA
DENEME

tilki
Kitap

deneme

kendine ait bir oda
virginia woolf

ISBN 978-605-5045-67-8
1.Basım, İstanbul, Şubat 2015, 1000 Adet
Genel Seri:92 Dünya Klasikleri Serisi:16

Tilki Kitap©
www.tilkikitap.com
tilkikitap@gmail.com

Genel Yayın Yönetmeni: Emrah Çelik
Çeviren: Alper Emre Has
Editör: Alper Emre Has, Nejdet Genç
Kapak Tasarımı: Ajans Tilki
Kapak Görseli: Frau am Fenster, Caspar David Friedrich
Mizanpaj: Kule Mizanpaj
Engin Matbaacılık/Topkapı

kendine ait bir oda

virginia woolf

BİRİNCİ BÖLÜM

Sizler bana, biz sizden kadınlar ve kurgu hakkında konuşmanızı istedik, bununla birinin kendine ait bir odanın ne ilgisi var diyebilirsiniz? İzah edeyim. Benden kadınlar ve kurgu hakkında konuşmamı istediğiniz zaman bir nehir kenarına oturdum ve bu kelimelerin ne anlama geldikleri üzerine kafa yormaya başladım. Belki sade bir yaklaşımla Fanny Bruney hakkında birkaç eleştiriyi; belki biraz da Jane Austen; Brontes'ın yâd edilişi ve Haworth Parsonage'ın kar altındaki silueti; eğer mümkünse (Nancy) Mitford hakkında dahice birkaç değerlendirme; George Eliot'a saygıdeğer birkaç atıf; (Elizabeth)Gaskell'ın referansı ve belki de sadece bir tanesin kafi geleceği bir ifade taşıyordu. Ama daha sonra ikinci bir defa düşündüğümde bu iki kelime hiçte o kadar yavan gelmedi. Kadınlar ve kurgu başlığı belki de sizin ifade etmesini istediğiniz şeyi ifade ederek; kadınlar ve neye benzerler anlamına veya kadınlar ve yazdıkları kurgular anlamına; belki de kadınlar ve onlar hakkında yazılan kurgular ya da bu üçünün birbirinden ayrılamaz bir şekilde bağlı oldukları anlamına geliyordur ve sizler benimde bunun ışığında hareket etmemi istemiş olabilirsiniz. Fakat bu yoldan hareketle, ilk başta bana bir hayli ilginç gelen bir şey fark ettim ki bu da çok hayati bir dezavantaj olarak karşıma çıkıyordu.

Hiçbir zaman bir sonuca varamayacaktım. Bir konuşmacının birincil görevi olduğuna inandığım şeyi asla gerçekleştiremeyecektim; yani bir saatlik bir söylevden sonra size, defterlerinizin sayfalarına bakarak şöyle bir toparlayıp şöminenin üzerinde sonsuza dek sak-

layacağınız bir külçe saf gerçek sunamayacaktım. Tek yapabileceğim ise sizlere çok dar bir görüş sunabilirdim; bir kadın kurgu yapmak istiyorsa parası ve kendisine ait bir odası olmalı gibi ve bu, sizin de gördüğünüz gibi asıl problemi; kadınların gerçek doğasını ve kurgunun doğasını cevapsız bırakıyordu. Böylelikle, çözülmemiş bu sorularda aklım kaldığı sürece, kadınlar ve kurgu üzerine bir sonuca varma işini aksattım. Fakat biraz telafi edebilmek için para ve oda fikrine nasıl vardığımı size izah etmeye çalışacağım. Sizlerin varlığı üzerinde olabildiğince özgürce ve tam bir kavrayışla, beni bu sonuca ulaştıran düşünceler zincir ile geliştirmeye çalışacağım. Muhtemelen, bu fikirleri, ön yargıları, düşüncemin ardında yatanları önünüze açıkça serersem, tüm bunların kadınlar ve kurgu ile bir bağlantıları olduğunu anlayacaksınız.

Her hâlükârda toplumda ciddi bir endişe yaratan tüm konular gibi; tıpkı seks hakkında sorulan her soruda olduğu gibi, birinin bununla ilgili tüm gerçekleri söylemesi beklenemez. Birisi ancak birisine, birinin fikirlerine nasıl inandığını gösterebilir. Birisi ancak o birinin dinleyicilerine, konuşmacının sınırlarını, ufkunu, yargılarını ve ne kadar sıra dışı olduğunu gözlemleyerek kendi sonucuna varma şansını tanıyabilir. Burada, kurgu gerçekten daha fazla doğru barındırıyormuş gibi geliyor. Bu yüzden sizlere buraya gelmeden önce geçen; omuzlarıma yüklemiş olduğunuz bu konu altında nasılda çöküp, tüm varlığım ile üzerinde kafa yorduğum, günlük hayatımın her anına dâhil ettiğim bu düşünce sürecinin iki günlük serüvenini, bir romancının tüm özgürlüğü ve yetkisi ile anlatmayı teklif ediyorum. Sizlere anlatacağım şeyin hayal ürünü olduğunu söylemem gerek yok sanırım; tıpkı Oxbridge'in, Fernham gibi uydurma olması gibi ve "Ben" ise gerçek varlığı olmayan biri için kullanılan uygun bir

terim sadece. Birazdan dudaklarımdan yalanlar dökülecek; belki de içlerine biraz doğruluk karışmış olabilir ve bunların ardında yatan gerçekleri gözlemleyip seçerek, akılda tutup tutmamaya değer olup olmadığına karar vermek sizin göreviniz. Eğer değilse, tüm bunları buruşturup çöp kutusuna atacaksınız ve tamamını unutacaksınız.

İşte ben (beni isterseniz Mary Beton, Mary Carmichael veya canınız nasıl istiyorsa öyle adlandırın bir önemi yok), güzel bir Ekim havasında nehrin kenarına oturmuş düşüncelere dalmışım. Kadınlar ve boynuma takılmış bir tasma olan kurgu hakkında yapacağım konuşma konusu, sürekli olarak karşıma çıkan yargılar ve tutkular karşısında bir sonuca varma çabam başımı yere eğdirmiş. Sağımda ve solumda çeşit çeşit çalılar, kızıl ve altın sarısı, sanki ateşte yanmış gibi parıldayan bir renk cümbüşü içinde. Karşı kıyının uzak bir köşesinde hiç dinmeyen gözyaşları ile saçları omuzlarına kadar düşmüş söğütler matem içinde ağlıyorlardı. Nehir ise, gökyüzü, köprüler ve kavruk ağaçlardan ne seçtiyse onu yansıtıyor, hemen sonra bir üniversiteli sandalı ile küreklere asılıp bu yansımalar arasından gelip geçtikten sonra tüm yansımalar sanki o hiç gelip geçmemiş gibi tekrar beliriyorlardı. Orada saat, fikirlerde kaybolmaya kurulmuş gibiydi; gece gündüz oturabilirdiniz. Düşünceler, hak ettiğinden çok daha vakur bir isim ile seslenmek için böyle diyelim, oltasını akıntıya bırakmıştı.

Dakikalar birbirini kovalarken, yansımalar ve sazlar arasında bir o yana bir bu yana sallanıyor, ta ki o çekmeye kadar suyun kendisini bir aşağı bir yukarı kaldırmasına müsaade ediyordu. Hani o oltaya vuruş vardır ya, oltanızın ucunda aniden bir fikir belirir ya, onu yavaşça kaçırmadan çekip çıkarır ve usulca yere serersiniz. Heyhat, ot-

ların üzerine yatırdığım fikrim ne kadar küçük, ne kadar da değersiz gibi geliyordu; iyi bir balıkçının, balığın daha çok semirip büyümesi için suya geri bırakması ve ileride bir gün sofrasında pişirilmeye ve yenmeye değer halde bulunmasını umacağı türden bir balıktı. Sizleri şimdi bu fikir ile uğraştırmayacağım, kaldı ki eğer söylediklerimi dikkatle dinlerseniz söyleyeceklerimde kendiniz için bir şeyler de keşfedebilirsiniz.

Fakat her ne kadar küçük olsa da, en azından kendi türünün gizemli özelliğine sahipti ve zihnime döner dönmez, bir zamanlar olduğu gibi tekrar çok heyecan verici ve önemli bir hal aldı, batıp çıkarak, sağa sola ışık saçarak, olduğum yerde öylece oturmamı imkânsız kılan fikir dalgaları ve takatukaları arasında kaldım. İşte bu yüzden çimen denizi arasında kendimi hızlıca yürürken buldum. Hemen sonra bir erkek sureti önümü kesti. Üzerinde jaketatay ve papyonlu gömleği ile meraklı el kol hareketleri ile beni hedef aldığını başlangıçta anlayamadım. Yüzünde dehşet ve öfke vardı. Mantıktan ziyade yardımıma içgüdülerim yetişti, okulda bir mübaşir idi ve ben ise bir kadındım. Burası çimenlik alandı ve patika ise oradaydı. Burası sadece öğretim görevlileri ve akademisyenler içindi. Benim yerim ise çakıllı patikaydı. Bu düşüncelerin hepsi anlıktı. Patikaya çıktığımda mübaşirin kolları hemen aşağı indi ve olağan sakinliğine büründü suratı, her ne kadar çimenlerde yürümek çakıllarda yürümekten kolay olsa da çok büyük bir zararı da yoktu. Onlara yöneltebileceğim tek suçlama, bu öğretim elemanları ve akademisyenler hangi üniversitenin üyeleri iseler, üç yüz yıldır üzerinde gezindikleri bu çimenlikleri korumak adına benim küçük balığımın kaçıp saklanmasına neden olmaları olabilirdi.

Hangi fikrin beni girilmesi yasak olan bir bölgeye böylesine cesurca soktuğunu şuan hatırlayamıyorum. Huzur bulutu sanki gökten üzerime iniyordu, eğer bir yerlerde huzurun ruhu varsa o şu an bu güzel Ekim sabahında Oxbridge'in avlularında ve bahçelerinde geziniyordu. Bu üniversitenin kadim koridorlarından geçerken, şimdiki zamanın tüm kabalıkları yitip gidiyor; beden ses geçirmeyen olağanüstü camdan bir kabinin içinde gibi, zihni bütün gerçeklerden bağını koparmış (çimenliğe tekrar girmediği sürece), o anın ruhu ile ahengi yakalayan hangi düşünce varsa onun üzerine yerleşip oturmakta özgürdü. Şans eseri, uzun yaz tatilinde Oxbridge'i yeniden ziyaret etmekle ilgili eski bir makaleden hatırladığım kırıntılar bana Charles Lamb'ı çağrıştırdı; Thackera, Lamb'den gelen bir mektubu alnına koyarak Aziz Charles demişti. Gerçekten de, tüm ölmüşler arasında (fikirlerimi aklıma geldiği gibi söylüyorum), Lamb en cana yakın olanıdır; 'Söylesenize nasıl yazdınız denemelerinizi?' diye rahatça soru sorabileceğiniz biridir. Onun denemeleri, tüm mükemmeliyetçiliği ile bile Max Beerbohm'un eserlerinden daha iyidir diye düşünüyordu; zira hayal gücünün o vahşi bir yıldırım gibi şaklaması ile şimşekleri ile onları bir yönden kusurlu ve eksik bırakırken, barındırdığı dehayı oluşturduğu çukurdan çıkarır ve bir yandan da şiirleri ile aydınlatırdı. Lamb, belki o zaman Oxbridge'e yüzyıl kadar önce gelmişti.

O zamanlar, şu an ismi aklıma gelmiyor, Milton'un el yazması şiirlerinden bir tanesinin üzerine bir deneme yazmıştı. Sanırım 'Lycidas' idi şiir; Lamb denemesini, 'Lycidas'ın bir kelimesinin bile şuan olduğu halinden farklı olabileceğini düşünmesinin üzerinde yarattığı etkisi üzerine yazmıştı. Milton'u o şiirdeki tek bir kelimeyi değiştirirken düşünmek bile ona kutsal bir şeye saygısızlık etmek gibi

geliyordu. Bu fikir beni 'Lycidas'ı mümkün olduğunca hatırlamaya çalışarak Milton'un hangi kelimeyi, neden değiştirmiş olabileceğini düşünmeye sürükledi. Sonra bir anda Lamb'ın baktığı el yazmasının sadece kırk elli metre ileride olduğu ve birinin Lamb'in ayak izlerini takip ederek avluyu geçip, hazinenin tutulduğu o kütüphaneye varabileceğinin farkına vardım. Hemen sonra bu planı uygulamaya koyulduğumda, aklıma bu ünlü kütüphanede Thackery'in 'Esmond'unun el yazmasının da korunduğu geldi. Eleştirmenler sık sık 'Desmond'un Thackery'nin en iyi romanı olduğunu söylerler. Ancak hatırladığım kadarıyla 18. Yüzyılı taklit eden üslubunun yapmacıklığı okumanızı hayli güçleştirir; ama belki de o zamanlar 18. Yüzyılın üslubu Thackery'e doğal gelmişti, bu gerçeğin ispatı için el yazmasına bakarak, üslubunun mu yoksa özün mü esas alındığı yapmış olduğu düzeltmelerden anlaşılabilir. Ama bu noktada üslubun ne, özün ne olduğu sorusu akla geliyor ve bu soru ki... Ama bu sırada kütüphanenin kapısına gelmiştim. Kapıyı o sırada açmış olmalıyım ki, bir anda, beyaz kanatları yerine siyah bir cübbenin salınışı ile yolu kapatan koruyucu bir melek gibi, küçümseyen tavrı ve gümüş gibi saçları ile nazik bir bey efendi, kadınların kütüphaneye ancak bir öğretim elemanın eşliğinde ya da tavsiye mektubu ile girebildiklerini kısık bir sesle üzgün bir şekilde belirterek, önüne dikilmişti.

Ünlü bir kütüphanenin bir kadın tarafından lanetlenmiş olması, ünlü bir kütüphane için bir fark yaratmıyordu. Saygıdeğer ve sakin bir tavırla, tüm hazineleri güvenli göğsünde kilit altına alınmış, halinden memnun bir şekilde, bana göre sonsuza dek sürecek huzurlu bir uyku halinde kalacaktır. Merdivenlerden öfke içerisinde inerken bir daha bu koridorlardaki yankıları uyandırmayacağım, bir daha asla konukseverlik beklemeyeceğim diye kendime söz verdim. Ye-

meğe hala bir saat vardı, ne yapabilirdim? Çayırlarda mı gezsem? Ya da nehrin kenarında mı otursam? Şüphesiz harika bir sonbahar sabahıydı ve kızılın yaprakla dansı eşliğinde yere inişleri ile bu ikisinden birini yapmak hiçte zor değildi. Ama bir an sonra kulağıma bir müzik çalındı. Bir ayin ya da kutlama yapılıyor olmalıydı. Şapelin önünden geçerken orgdan harikulade bir ses yükseliyordu. Hristiyanlığın yası bile kederin kendisini hatırlatmasından ziyade bir masumiyet havası yaratıyor; kadim orgun nameleri bile bir huşu perdesi ile sarılmış gibi geliyordu. İçeri girmeye hakkım olsa da isteğim yoktu, hem belki bu sefer bir zangoç önümü keserek vaftiz belgemi ya da dekandan bir tavsiye mektubu isteyebilirdi. Genellikle, bu harika binaların dışları da içleri kadar görkemli olur. Dahası, içeri girip çıkan, toplaşan cemaatin, şapelin önünde arı kovanın ağzında vızıldayan arılar gibi dolaşmaları da bir hayli keyif vericiydi. Birçoğu kepli ve cübbeli idi; bazılarının omuzlarında kürkten tüller; diğerlerinin bir kısmı hasta gibi sandalyede; bir diğer kısmı ise henüz daha orta yaşa ulaşmamış olmalarında rağmen akvaryumların dibindeki kumlarda güç bela yürüyen ıstakozlar gibi buruş buruş olmuş yengeçlere benziyorlardı.

Duvara yaslanıp baktığımda üniversitenin gerçekten de, Strand'in kaldırımına bırakılarak hayatta kalma mücadelesi verdikleri, soyu tükenmekte olan nadir türlerin barındığı güvenli bir sığınak gibi görünüyordu. Yaşlı dekanlar ve eski öğretim elemanları geldi bir an aklıma ve bir ıslık çalacak cesareti toplayana kadar, söylentiye göre bir zamanlar eski bir profesörün bir ıslık sesi ile dörtnala koşarak gelişi geldi, tam bu sırada kıymetli cemaatte içeri girmiş bulunuyordu. Geriye şapelin dışı kalmıştı. Bilirsiniz ki; yüksek kubbeleri ve kuleleri, her zaman seyir halinde olan ama bir adım öteye gidemeyen, geceleri

ışıkları yandığında kilometrelerce öteden görülebilecek bir yelkenliyi andırıyordu. Bir zamanlar, öyle sanıyorum ki; bu avlular ve heybetli binalar, bu şapel ile birlikte otların salındığı, domuzların burunlarıyla yeri eşelediği birer bataklıktı. Düşündüm ki, arenaya koşulmuş at ve öküz sürüleri, taşları uzak yerlerden getirmiş ve muazzam bir emek ile çalışıp, şuan gölgesinde yaslandığım gri taş blokları sırayla ölçüp dengeleyerek üst üste örmüşler, arkasından boyacılar şu muazzam resimleri işledikleri camları getirmiş, duvarcılar yüzyıllarca şu çatının üzerinde çimento, kürek ve mala ile didinip durmuşlardır. Her Cumartesi akşamı birileri, onların yıpranmış avuçlarına, deri bir keseden altın ve gümüş sikkeler boşaltmış olmalıydı ki onlarında sadece bir akşamlık bira ve eğlenceleri vardı. Sonra düşündüm ki, duvarcıların tesviye, su kanalı açma, kanalizasyon hazırlama, çukur kazma çalışmalarını sürdürebilmesi için bu avluya sonu gelmeyecek bir altın gümüş nehri boşalmış olmalıydı. Ama o dönem insanların inanç dönemiydi ve bu taşları derin temellere oturtmak için cömertçe yardımlar edilerek para akıyor, taşlar üst üste binerek yükseldiğinde, kralların, kraliçelerin ve büyük soyluların hazinelerinden daha fazla para, buralarda ilahiler okunsun, bilginler yetiştirilsin diye akıtılmıştı. Topraklar bağışlanıyor; ondalık vergiler ödeniyordu.

İnanç çağı sona erip mantık çağı başladığında da bu para akışı devam etti, tek farkla, bu para kralların hazinelerinden değil, üniversitelerden mezun olmuş, sanayiden bir servet kazanmış ve vasiyetlerinde bunun büyük bir kısmını cömertlikle, zanaatlarını öğrendikleri bölümlere daha çok kürsü kurup okutmanlık bağışı yaparak, büyük burslar sağlamak için geri verenlerin keselerinden geliyordu. İşte bu yüzdendir ki asırlar önce otların salındığı, domuzların eşelendiği bu topraklarda şimdi, kütüphanelerde, laboratuvarlarda ve

rasathanelerde cam rafların üzerinde duran hassas pahalı aletlerin oluşturduğu bir sürü donanım yatıyor. Ben etrafta gezinirken, o altın ve gümüşlerin akışıyla oluşan temel yeterince derin, kaldırımlar ise otların üzerini muntazam bir şekilde örtmüş görünüyordu. Kafalarının üzerinde tepsi taşıyan adamlar telaş içerisinde merdivenden merdivene koşturuyorlardı. Pervazda yatan saksılarda bekleşen bitkiler şatafatlı çiçekler açıyordu. İçerideki odadan gramofonun melodileri süzülüyordu. Kayıtsız kalmak olanaksızdı ama o düşünce her neyse yarım kalmıştı. Saat vurmuştu. Öğle yemeğinin verildiği yeri bulma zamanı gelmişti.

Çok ilginç bir gerçektir ki; romancıların bizleri, öğle yemeği davetlerinin çok keyifli olması veya yapılan çok bilgece bir şey olması nedeniyle her zaman hatırlamaya değer olduklarını inandırmaya çalışmak gibi bir amaçları vardır. Ama yedikleri şeyler üzerine nadiren ağızlarını açarlar. Çorba, somon ve körpe ördeklerden söz etmek pek önemsizmiş gibi hiç bahsini geçirmemek bir romancı geleneğidir ve sanki onlar ne bir kadeh şarap içip ne bir puro yakmadıklarını ifade etmeye çalışırlar. Ben ise burada o geleneklerine karşı gelmeye cüret ederek; size bu davette, yemeğin çukur tabağa derinden gömülmüş bir dil balığı olduğunu ve üzerine aşçının bir ceylanın göğsündeki benekler gibi yer yer kahverengi beneklerle işaretlenmiş olması gibi onun kadar beyaz bir krema örtüsü yayılmış olduğunu söyleyeceğim. Hemen sonra keklikler geldi, eğer bu sizlere tabağa yayılmış birkaç kel, kahverengi kuşu çağrıştırıyorsa yanıldığınızı belirteyim. Keklikler çeşit çeşit, kendilerine eşlik eden sosları ve salatalarıyla, acısı ve tatlısı birer ahenk ile sıralanmış; madeni para inceliğinde ama çok sert olmayan patatesleri ile gül goncaları kadar kıymetli dolgun ve sulu brüksel lahanalarıyla sunuldular. Rostonun ve gar-

KENDİNE AİT BİR ODA

Bu kitap, yazın tarihinde kadınların geldikleri noktayı ortaya koyan bir eser olarak, kendi türleri arasında öncü olmayı hak eden bir çalışmadır ve feminist hareketin klasik bir kitabı olarak kabul edilir.

Woolf, Kendine Ait Bir Oda'da, düşünce ve yazın tarihinde kadınların hak ettiği yeri bulmaları ve o dönemde neden bulamadıkları meselesine bazen açık bazen ise dolaylı bir anlatımla değinerek konuyu derinlemesine irdeler. Kadının Batı düşünce tarihindeki yerini ortaya koyan Kendine Ait Bir Oda, Woolf'un belki de okuması en kolay olan kitabıdır. Çünkü konu çok somuttur: "Kadın ve Edebiyat."

Erkeklerin her fırsatta kadınlara yönelttikleri ezici bir soru vardır: "Bizler kadar düşünme yeteneğiniz olduğunu ileri sürüyorsunuz. Madem öyle, neden Shakespeare gibi bir deha çıkaramadınız?"

Virginia Woolf bu soruya esaslı bir yanıt getiriyor. Ve şöyle sesleniyor kadınlara: "Para kazanın, kendinize ait ayrı bir oda ve boş zaman yaratın. Ve yazın, erkekler ne der diye düşünmeden yazın!"

DÜNYA TİLKİ KİTAP KLASİKLERİ

@tilkikitap
TilkiKitap
@TilkiKitap

www.tilkikitap.com
www.tilkimagaza.com
Online kitap satış sitesi.

ISBN: 978-605-5045-67-8
9 786055 045678

Virginia Woolf

KENDİNE AİT BİR ODA